

**ZAMONAVIY VEB-SAYTLARNI YARATISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH (PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARI
MISOLIDA)**

Hamroyev Nozimjon Normurod o'g'li

Navoiy davlat pedagogika instituti 2-kurs magistranti

Ilmiy rahbar

Norbekov Azamat Ostanqulovich

f.n.d (PhD)

Annotatsiya

Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo‘lidan borayotgan mamla-katimizning uzluksiz ta‘lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko‘tarish, unga ilg‘or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy qilish hamda samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Fanda texnika va ilg‘or texnologiya yutuqlaridan foydalangan holda yosh avlodga ta‘lim va tarbiya berishning maqsad, maznun, uslub va vositalarini ilmiy jihatdan ta‘minlash pedagogika fanining dolzarb muammolarining biri hisoblangan.

Kalit so‘zlar

www.doda.uz, www.search.uz, www.ziyonet.uz, www, web dasturlar,internet tarmoqlari.

O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta‘lim sohasidagi islohatlar respublikaning ravnaqini ta‘minlaydigan istiqboldagi rejalarini amalga oshirishda muhim o‘rin topadi. 2017-yilga kelib davlatimizning barcha sohalarida yangi davr boshlandi, shu qatori ta‘lim sohasida ham yangi islohatlar kiritildi. Bugungi kunda ta‘lim ma‘zmunini yangilash, takomillashtirish o‘qitish samaradorligini va o‘qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, ilg‘or pedagogik tajribalarni keng ommalashtirish bo‘yicha ham ancha ishlar amalga oshirilmoqda. 2017-yil 15-martdagi “Umumiy o‘rta ta‘lim to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 140-sonli qaror, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi “Umumiy o‘rta ta‘lim va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta‘limining davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 187-sonli qarori bilan kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan umumta‘lim fanlari bo‘yicha “Davlat ta‘lim standarti” tasdiqlandi. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan davlat ta‘limi standarti bu yilgi o‘quv yilidan kuchga kirib, ta‘lim muassasalarida bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Hozirgi kunda ta‘lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o‘quv jarayonida qo‘llashga bo‘lgan qiziqish, e‘tibor kundan – kunga kuchayib boromoqda, bunday bo‘lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an‘anaviy ta‘limda o‘quvchi – o‘quvchini faqat tayyor bilimlarni egallashga o‘rgatilgan bo‘lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o‘zlari qidirib topishlariga, musatqil o‘rganib, tahlil qilishlariga, xatto xulosalarni ham o‘zlari keltirib chiqarishlariga o‘rgatadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Haraktlar strategiyasi to‘g‘risidagi”gi Farmoni 2017-yil 7-fevral PF-4947-sonli tasdiqlandi, 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta

ustuvor yo‘nalishlari belgilandi. Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishida, ta‘lim va fan sohasida rivojlantirish uzluksiz ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta‘lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish mehnat bozorining zamonaviy extiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish belgilab berildi.

Internet birinchi navbatda axborot tarmog‘idir. Katta hajmdagi axborotlar ichidan kerakli ma‘lumotlarni topishda maxsus Internet qidiruv mashinalari ta‘lim sohasida o‘qituvchi uchun ham o‘quvchi uchun ham birday qulaydir. Qidiruv mashinalarida 4 mlrd.dan ortiq unikal sahifalar birlashtirilgan.

O‘zbek tilidagi ma‘lumotlar qidirishda o‘zbek qidiruv mashinalari www.mail.uz, www.doda.uz, www.search.uz, www.ziyonet.uz, www.google.co.uz lar millionlab hujjatlarni qamrab olgandir.

O‘qituvchilar va o‘quvchilar qidiruv proseduralaridan ta‘lim jarayonida faol foydalanishlari mumkin.

Zamonaviy jamiyatda Internet orqali masofaviy ta‘limning rivojlanishiga quyidagi ikki sababni ko‘rsatish mumkin:

1. Yosh avlodlarning ta‘lim potensialiga bo‘lgan talabning ortishi, axborot texnologiyalarini o‘zlashtirish, jamiyatdagi bilimlarni tezkor almashinuvi, insonni butun umri davomida o‘qishi kerakligi, uzluksiz ta‘limni zaruriylashishi.

2. Internet tarmog‘ining va kompyuter texnologiyalarining rivoji, ishlarni kompyuter va kompyuter dasturlari orqali bajarilishi soddalashishi.

3. Internetning o‘qituvchi uchun qulay bo‘lgan omillari qaysilar ?

Bu omillarini asosiylarini sanab o‘tamiz:

Mustaqil ravishda tarmoqdagi axborotlar orqali o‘z malakasini oshirish.

Tijorat hamda notijorat tashkilotlarining Internet tarmog‘idagi masofaviy ta‘limini o‘zlashtirishi jaroyonida o‘z malakasini oshirish.

• <u>Dars o‘tish uchun Internet tarmog‘idan materiallar qidirish.</u>
• <u>Hokimiyat serveridan normativ hujjatlar qabul qilish.</u>
• <u>Yangi pedgogik texnologiyalarga oid axborotlar olish.</u>
• <u>Talabnomalar jo‘natish, konferensiya, tanlov va grantlar, hisobot va konferensiyalarga chiqish haqidagi axborotlarni olish.</u>
• <u>Dasturiy ta‘minot olish.</u>
• <u>O‘z ishlarini chop qilish va o‘z ishlari to‘g‘risida ma‘lumotlar yuborish.</u>
• <u>Hamkasb va do‘stlar bilan xat yozishmalar. Fikrdoshlar va hamkasblarni boshqa shaharlar va davlardan qidirish.</u>
• <u>Internet magazinlarida savdo qilish.</u>
• <u>Ish qidirish.</u>

Internet texnologiyalarini ta‘lim sohasidagi quyidagi afzalliklarini sanab o‘tish mumkin: bu fanlarni o‘zlashtirilishni yaxshilanishi; tarmoq savodxonligini ortish(Kompyuter va Inernet

bilan muloqot qilishdagi yangiliklar); o‘rganishga bo‘lgan munosabatni yaxshilanishi; mustaqil ta‘lim va tadqiqotlar malakasini takomillashishi; amaliy malaka samaradorligini oshishi.

Vaqt o‘tishi bilan Internetda eng muhim fanlarning eng yaxshi ma‘luzalari chop qilinishi kutilmoqda. O‘qituvchilar bu ma‘lumotlardan o‘z darslariga asos sifatida foydalanishlari mumkin. Ma‘lumotlar jo‘natishda tezlikning ortishi bugungi matn ko‘rinishidagi Internetni multimediyali interaktiv telekanalga aylanishi boshorat qilinmoqda. Bugungi kunda Internetdan ajralishlik mukammal bo‘lgan ta‘limdan mahrum bo‘lishlikdir.

Ta‘lim muassasalarining asosiy vazifalaridan biri, o‘quvchilarga insoniyat tarixidavomida yaratilgan bilimlarni etkazish, fanlar asoslari bo‘yicha muntazam bilimolishlari uchun tegishli sharoit yaratish, zarur axborotlarni tanlash va mustaqilo‘qishni o‘rgatish orqali bilim olishga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirish va qiziqishlariniorttirishdan iborat.Kompyuter va dasturiy mahsulotlarning beqiyos darajada rivojlanishi axborottexnologiyalarni tabiiy fanlarida ham qo‘llashga keng imkoniyatlar ochib bermoqda.Kompyuter texnologiyalari dasturlashtirilgan o‘qitish g‘oyalarini rivojlantiradi,o‘qitishning zamonaviy kompyuterlar va telekommunikatsiyalarning imkoniyatlaribilan bog‘liq bo‘lgan mutlaq yangi, hali tadqiq qilinmagan o‘qitishning texnologikvariantlarini ochadi. Yagona axborot gipermaydonidan birgalikda foydalanish amaliybilimni olishda o‘qituvchi va talaba o‘rtasida ijodiy xamkorlikni ta‘minlaydi.O‘quv-tarbiya jarayonida elektron ta‘lim resurslarining o‘rni haqida gapirganda,ta‘lim tizimi hozirgi holatining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olish zarur, ularuchun esa, mustaqil ish tegishlicha metodik ta‘minlanishi juda muhim. Bularga ko‘ra,o‘quv-metodik materiallarni elektron ko‘rinishda taqdim etishning strukturasi vausuli, ulardan foydalanishning aniq bir shakliga bog‘liq holda o‘zgarib turishi kerak.Pirovardida, o‘quv-metodik resurslarning katta hajmidan, ko‘p sonli foydalanuvchilarfoydalana olishini, shuningdek, individual yondashuv, o‘qitishning faol metodlari vateskari aloqa qo‘llab-quvvatlanishini ta‘minlash zarur.

O‘quv jarayonida Internet texnologiyalaridan foydalanish oxirgi o‘n yillikda yangilik bo‘ldi. Malaka oshirish kurslaridagi o‘qituvchilar virtual muhitda ishlashni faol o‘rganadilar va turli fanlarni o‘qitish uslublarini ishlab chiqadilar.

Umumiy ta‘lim amaliyotida axborot va internet texnologiyalaridan faol foydalanilmoqda. Ular talabalarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga, shuningdek, shakllantirishga qaratilgan asosiy kompetensiyalar. Darslar multimedia vositalari, interfaol doskalar, internet resurslari yordamida olib boriladi. Telekommunikatsiya loyihalari tashkil etilmoqda, talabalar bilan birgalikda o‘quv saytlari yaratilmoqda, videokonferensiya va vebinarlar o‘tkazilmoqda.

Web-texnologiyalardan foydalanishning qulayligi axborotni ierarxik tarzda joylashtirish va har bir blokga to‘g‘ridan-to‘g‘ri kirish imkoniyatiga ega bo‘lishi bilan izohlanadi. Bilimlardagi bo‘shliqlar aniqlanganda, ehtiyotkorlik bilan ishlab chiqilmagan blokga qaytish oson. Katta hajmdagi ma‘lumotlarni batafsil bayon qilish sinfda mavzularni sifatli o‘zlashtirishga yordam beradi. Asosiy afzallik shundaki, bolalar ma‘lum bir kompyuterga bog‘lanmagan. Ular o‘z ma‘lumotlarini, vazifalarini, ma‘lum mavzular bo‘yicha ishlanmalarini “bulut”da saqlaydi va istalgan vaqtda ma‘lumotlardan foydalanish imkoniyatiga ega. Maktabda, uyda, ta‘tilda, yonida smartfon, planshet, noutbuk yoki boshqa mobil qurilma bo‘lgan talabalar Internetga kirishlari, shaxsiy ma‘lumotlarga o‘zgartirishlar kiritishlari, ish jadvalini tuzishlari, muammoning

echimlarini yozishlari yoki boshqa harakatlarni bajarish. Maktab o‘quvchilarining ham, o‘qituvchilarning ham harakatchanligi ortib bormoqda.

O‘quv jarayonini tashkil qilishda Federal Davlat Ta’lim Standartlarining ikkinchi avlodi tavsiyalariga amal qilish kerak. Shuning uchun dars rejasini yoki xulosasini tuzishda har bir bosqich uchun vaqtni to‘g‘ri taqsimlash, yangi texnologiyalarni to‘g‘ri qo‘llash va talabalar bilan ishlash kerak. Web-xizmatlardan foydalanish ko‘plab didaktik imkoniyatlarni beradi.

Axborotni taqdim etish va uzatish turli shakllarda sodir bo‘lishi mumkin. Ta’lim jarayoni ishtirokchilari o‘zlariga mos keladigan usulni tanlaydilar. Virtual sayohatlar tashkil etish, ma’lumotlarni vizuallashtirish, o‘quv-uslubiy materiallarni turli formatlarda uzatish, interaktiv muloqot, ish natijalarini e’lon qilish – bularning barchasi veb-texnologiyalar yordamida amalga oshiriladi.

O‘quv jarayoni talaba va o‘qituvchi o‘rtasidagi muloqotni o‘z ichiga oladi. Agar an’anaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi o‘quvchi uchun hokimiyat va bilim manbai bo‘lgan bo‘lsa, endi u katta axborot olamida muvofiqlashtiruvchidir. Maktab vaqtida va undan keyin muloqot qilish uchun chatlar, xabarlar, elektron pochta, video qo‘ng‘iroqlardan foydalanish qulay. Ushbu resurslar foydalanuvchiga cheksiz miqdordagi manfaatdor tomonlar bilan muayyan muammo bo‘yicha tezkor fikr almashish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Jarayonda bo‘lish mustaqil ish Ma’lum bir sohadagi mavzuni o‘rganish davomida talaba savol berishi, o‘z nuqtai nazarini bildirishi, qiziqtirgan muammo bo‘yicha muhokamani tashkil qilishi mumkin. Bu muloqot qobiliyatlarini, dialog o‘tkazish, himoya qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi shaxsiy fikr, mavzu bo‘yicha suhbatdoshning xulosalarini xolisona baholang.

Natijalarni taqdim etish uchun tadqiqot faoliyati yoki tajriba almashish, telekonferensiyalarni tashkil etish samarali. Ular murakkab ta’lim vazifalarini hal qilishga hissa qo‘shadi: ma’lum bir fan bo‘yicha o‘quvchilarning umumiy ta’lim darajasini oshirish, muloqot va tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirish.

Har xil turdagi axborotlarni saqlash va qayta ishlash veb-texnologiyalarning didaktik imkoniyatlaridan yana biri hisoblanadi.

Ma’lumot to‘plash, tadqiqot vazifalari va loyihalarini amalga oshirish imkonini beruvchi eng muhim manbalar bu Internet qidiruv tizimlari va turli darajadagi elektron kutubxonalardir.

Internet ijtimoiy servislari sohasidagi texnik o‘zgarishlar shu qadar ko‘p va shiddatliki, ta’limda Web servislariidan foydalanish metodikasini ishlab chiqish bugungi kunning eng dolzarb kompleks muamolaridan biri sifatida baholanmoqda. Metodik nashrlar tahlili va so‘nggi yillar chet el amaliyoti qayd qilishicha, Web servislari o‘zining soddalik, tezkorlik, axborot muhitini tashkil etishdagi samaradorligi, interfaolliigi, multimediyaliligi, ishonchliligi va xavfsizligi kabi didaktik xususiyatlari hisobiga informatika va axborot texnologiyalari o‘rgatish o‘quv faoliyatini tashkil etishni, pedagogik amaliyotni tashkil etish hamda uni boshqarishni optimalashtirish muammosining nisbatan to‘liqroq yechimini topish imkoniyatini bermoqda.

“Ta’lim tizimida axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)ning qo‘llanilishi ta’lim texnologiyalarining amalga oshirilishiga, internet tarmoqlaridan foydalangan holda elektron ta’lim resurslaridan keng foydalanish uchun informatsion ko‘mak va elektron ta’limning yangi

shakllarining paydo bo‘lishiga”, “masofaviy ta‘lim texnologiyalarining keng spektrining yuzaga kelishiga” zamin yaratadi.

Internet texnologiyalarini informatika o‘qituvchilarini tayyorlashga tadbiiq qilishga bag‘ishlangan ishlarni tahlil qila turib, tadqiqotchilar tomonidan informatika o‘qituvchilarini o‘qitish jarayoniga Butunjahon o‘rgimchak to‘ri resurslari, masofaviy texnologiyalar hamda Web -texnologiyalarini tadbiiq qilish masalalari tadqiq qilingan. M.M.Nimatulaev informatika o‘qituvchilarini kasbiy faoliyatda web-texnologiyalarni qo‘llashga tayyorlash bilan bog‘liq masalalarni o‘rgangan. Web -texnologiyalari deganda mualliflar, eng avvalo, Butunjahon o‘rgimchak to‘ri asosi bo‘lgan gipertekstni tushunishadi, zero axborotni namoyish qil ishning gipertekstli shakli telekommunikatsiyalarning yangi bilim manbalariga bog‘lanish planidagi kabi yangi turdagi o‘quv faoliyatini tashkil etish planida ham didaktik imkoniyatlarni bir necha bor oshiradi. Web-texnologiya deb yuritiluvchi keng imkoniyatlarga ega bo‘lgan resurslarning yaratilishi o‘qituvchilarining, ayniqsa informatika o‘qituvchilarining kasbiy faoliyati mazmuni va mohiyatini tubdan o‘zgarishiga asos bo‘ladi. Web-texnologiyalarga asosan pedagogik faoliyatni loyihalash nafaqat ijodiy, balki keng qamrovli mazmunga ega bo‘lmoqda. Shu sababli talabalarni o‘qitishda mazmun, metod va shakllarini ifodalovchi didaktik “Nimani o‘qitish lozim?” va “Qanday o‘qitish lozim?” degan savollarning yangi sifati shakllanadi. Agar Web-texnologiyani ta‘limiy texnologiya deb qaracak, uning quyidagi asosiy didaktik omillarini keltirish mumkin: interfaollik va kreativlik; ijtimoiylik va ochiqlik; ko‘p funksiyalilik va sinxronlilik. Bular Web-texnologiyalar asosida bo‘lajak informatika o‘qituvchilarni tayyorlash tizimini takomillashtirishning yangi shakllari – zamonaviy ta‘lim tizimining ajralmas qismi bo‘lgan ta‘limiy tarmoq xamkorligining tashkil etilishiga olib keldi.

FOYDALANILGANADABIYOTLAR:

1. “Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. 343-son 16.08.2001. <http://www.lex.uz/docs/361387>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. O‘zbekiston respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida. (O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda)
3. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutq / Sh.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016. - 56 b.
4. Abduqodirov A.A., Pardayev A. Ta‘lim va tarbiyada zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish uslubiyoti. -T: “Tafakkur”. 2014. -366 bet
5. Abduqodirov A.A., Pardayev A.X. Masofali o‘qitish nazariyasi va amaliyoti.-T.: Fan -2009. -145 b.
6. Anatolyev A.G., Razvitiye veb-texnologiy: osnovniye tendensii i perspektivi. <http://www.4stud.info/web-programming/lecture9.html>